

Таким чином, можливості більш ефективного використання природно-ресурсного потенціалу вимагають забезпечення повноцінного відтворення всіх його складових, оскільки він є джерелом та засобом відтворення територіальних громад, а також дозволяють забезпечувати соціально-економічний і людський розвиток громади з максимальним задоволенням її потреб.

Список використаних джерел:

1. Передали на місця? Три проблеми з землею для ОТГ. *Економічна правда*: сайт. 12.04.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/04/12/646954/>

Марія МАРТИНІВ

здобувачка освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
Західноукраїнського національного університету
науковий керівник - д.е.н., професор, професор
кафедри фінансів ім. С.І. Юрія, ЗУНУ
Ольга КИРИЛЕНКО

**ПУБЛІЧНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ: ЗМІНА
КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ**

Варто зауважити, що немає конкретного визначеного терміну для людини яка перебуває на службі в державі. Єдиним зафіксованим терміном в законі є «державний службовець», проте в науковій літературі найпоширенішими є «державний управлінець», «державно-управлінський службовець», «державний службовець», «публічна особа», «публічний службовець», «держслужбовець», «громадянська служба», «політичний державний службовець», «працівник державного органу», «чиновник», «публічна влада», «керівник-посадова особа» тощо. Така багатогранність термінів викликає науковий інтерес, дослідити термінологію поняття та обґрунтувати її трансформацію крізь призму зміни функціонального наповнення та сучасності.

В останніх наукових публікаціях все частіше вживається термін «державних (публічних) службовців» [3], хоча найпоширенішим є «державний службовець», який і закріплений законодавчими документами. Якщо вникнути у підтекст понять, то «державний» вказує на приналежність державі та особі, що

асоціюється з державою (президент, політична більшість в парламенті). Аналогічно, паралелі проводяться з владою на місцях та їх очільників, прив'язка до діючих місцевих органів влади. «Публічний» – це на показ публіки, прилюдний, що в свою чергу вказує на тяжіння до народу, відкритості, доступності, гласності. Тому, логічно виправдано підкреслюється, зокрема Г. Петрінком, що відбувається перехід від монопольного становища держави в наданні державно-правової допомоги громадянам до системи «сервісної держави» [12, с. 111 – 112], надання певних послуг за визначену плату. Остання включає в себе доступність, відкритість, прозорість тощо. Як закономірність відбувається зміна вектора в понятійно-мовленнєвому словнику державної служби.

Варто зауважити, є дослідження, що стосуються правового аспекту понять «державний службовець» та «публічний службовець», кі між собою в різних державах на законодавчому рівні кардинально відрізняються та давно врегульовані державою. Наприклад, естонське законодавство розмежовує «державного публічного службовця», який найманий державною установою, виконуючи певну роботу, отримує заробітну плату. «Державного службовця» за розумінням правових відносин Естонії наймає держава [10, с. 155 – 159].

Проблему вживання терміну «державний службовець» піднімає М. Іщенко та ін., підкреслюючи, що питання понятійно-категоріального апарату досі не вирішене. Адже, інститут державної служби розвивається та вдосконалюється із запитом суспільства та громадян, інтереси якого представляє. Не зважаючи на різноманітність вживання термінів, науковці дійшли висновку, що «державний службовець» чи «державний управлінець» та інші похідні поняття, не змінюють суті та призначення посадової особи. «Державний службовець» це та людина, яка є ланкою у взаємовідносинах між «державою» та «громадянами» [6]. Тому, можемо припустити, що поширення вживання в науковій літературі та в побутовому мовленні «публічний службовець» є наслідком зміни вектору орієнтації на громадян, а не на державу. Важливе значення цього є побудова на сьогодні «сервісної держави». Так, Національне агентство України з питань державної служби на своїй офіційній сторінці користується терміном «публічний службовець».

Варто зазначити, що даний процес зміни термінології є свідченням переходу від бюрократичної держави до держави

публічних послуг, що закладено в концепції «сервісної держави». Остання включає в себе отримання від держави якісних, швидких, публічно значущих благ та послуг. Широко це питання розкрила А. Гнатовська у праці «Концепція «сервісної держави»: досвід іноземних держав та особливості впровадження в Україні в умовах цифровізації» [2, с. 37 – 43]. Яскравим прикладом втілення концепції «сервісної держави» в Україні, тобто дебюрократизації та наближення держави до громадян на сьогодні є створення Міністерства цифрової трансформації [11] та розробка і впровадження згаданим міністерством безплатного застосунку «Дія» (буквально – Держава і Я), що є популярним та широко застосовується громадянами України. Останні оновлення стосувалися даних про освіту і з березня 2024 року кожен громадянин, який користується застосунком може отримати документи, які саме заклади закінчив, коли та відповідно яку освіту здобув [4]. Все це є свідченням переходу Української держави до «сервісної держави». Швидкий та безоплатний доступ до своїх особистих документів, оплата штрафів, участь у голосуванні, наприклад до національного відбору на «Євробачення», тощо. Все це виводить рівень державних (публічних) послуг на новий щабель. Принагідно зауважити, що такий формат запроваджений тільки в Україні.

Потрібно розуміти, що такі вищенаведені тенденції тягнуть за собою і зміни в термінології. Буквально «державний службовець» – це особа, яка служить державі та захищає її інтереси. «Публічний службовець» – це особа, яка служить громадянам держави, захищає їх права. Закономірним явищем є формулювання нової термінології, що веде за собою зміни в правовому регулюванні.

Складність досліджуваного питання полягає в тому, що в Німеччині використовують два кардинально протилежні між собою поняття: «чиновник» і «службовець» [1]. Акцент полягає в тому, що в багатьох країнах вирізняють політичних чиновників та чиновників спеціалістів. Тому, часто зустрічається термін «політичний державний службовець», що вказує на політичну складову працівника органу «державної служби». Суть в тому, що останні працюють до приходу нових політичних сил до влади та часто не володіють професійними навиками. Про що чітко описано в плані заходів з розвитку системи професійного навчання державних службовців [16]. Чиновники, які володіють професійними навиками, наділені публічно-правовими функціями. Вони з

державою перебувають в особливих відносинах, остання наділяє їх певними визначеними правами та обов'язками, виконувати (публічні) державні повноваження. Цікавим є те, що перебуваючи на службі в держави, працівники – професійні службовці можуть бути приналежні до партії, про те, зобов'язані зберігати політичний нейтралітет [1]. Як показує практика «політичний державний службовець», будучи приналежним до певної політичної сили за період перебування на службі у держави, за деякий час набуває професійних навиків.

Звертаючись до Закону України «Про державну службу», державний службовець повинен бути громадянином України, займати посаду в органі державної влади, іншому державному органі, одержує зарплату з коштів державного бюджету, наділений певними повноваженнями, що напряду пов'язані з виконанням завдань та функцій відповідного державного органу, дотримується принципів державної служби [13]. Як бачимо тут нічого не згадано про політичну складову, яка присутня в органах влади. Про те, звертаючись до історії українського державництва, присутній інцидент коли державними службовцями ставали не українці, а представники влади іншої країни, перед тим вони отримали громадянство України. Зокрема, грузин Олександр Квіташвілі міністр охорони здоров'я України з 2 грудня 2014 р. по 14 квітня 2016 р. [7], Катерина Згуладзе-Глуксманн з 17 грудня 2014 р. по 11 травня 2016 р. обіймала посаду заступниці міністра внутрішніх справ України [5]. Цей приклад ілюструє, що в своїй державі вони були «політичними державними службовцями», а в Україні вже з набутими навиками, досвідом, високим рівнем професіоналізму, представляли собою класичне «чиновництво», чиновників спеціалістів, «публічних службовців».

Важливо підкреслити, що термін «публічна служба» вперше в законодавстві України зустрічається в Кодексі адміністративного судочинства України, пункт 17 статті 4: «публічна служба - діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування» [8]. А в Законі України «Про запобігання корупції» вживається термін «державний службовець» та «посадові особи місцевого самоврядування» [14].

Отже, у своєму історичному розвитку державна служба України зазнавала змін та пройшла свій унікальний шлях до дебюрократизації та переходу на рівень «сервісної держави». Станом на сьогодні питання понятійно-категоріального апарату лишається не вирішене. Та це не заважає процесу розвитку відкритої системи державної служби, яка орієнтується на громадянина України. І входження у побутове мовлення терміну «публічний службовець» є яскравим доказом якісних позитивних змін. Аналізуючи вище наведене можемо прогнозувати зміни, що стосуються врегулювання на законодавчому рівні статусу «публічного службовця» та «політичного державного діяча».

Список використаних джерел

1. Гриб В. І. Публічна служба: європейський досвід. Публічне управління і адміністрування в Україні: науковий журнал. Вип. 16. 2020. С. 7-14 URL: https://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/9470/Grib_Publichna_sluschba_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Гнатовська А. «Концепція «сервісної держави»: досвід іноземних держав та особливості впровадження в Україні в умовах цифровізації» *Наукові праці національного університету «Одеська юридична академія»*. Том XXVIII. 2021. С. 37–43.
3. Демиденко Д., Наумик А., Сидоренко Н. Професійна культура державних службовців як фактор розвитку системи державної служби в Україні. *Збірник наукових праць «SCIENTIA»*, (16 червня 2023 р.; Афіни, Греція) С. 42-44. URL: <file:///C:/Users/martu/Downloads/6.pdf>
4. Е-документи в дії. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/cifrova-osvita/e-dokumenty-v-diyi> (дата звернення: 04.04.2024).
5. Згуладзе-Глуксманн Катерина URL: https://lb.ua/file/person/3130_zguladzegluksmann_katerina_eka_.html (дата звернення: 01.03.2024).
6. Іщенко М., Міщук Є., Радько В. Підходи до розкриття дефініції «державний службовець» у контексті поняття «державна служба». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 12. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1535> (дата звернення: 16.04.2024).
7. Квіташвілі Олександр Мерабович URL: https://lb.ua/file/person/1873_kvitashvili_oleksandr_merabovich.html (дата звернення: 16.04.2024).

8. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
9. Національного агентства України з питань державної служби. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/news/vprodovzh-hrudnia-za-110-prohramamy-pidvyshche-nnia-kvalifikatsii-proishly-navchannia-ponad-5-tysiach-publichnykh-sluzhbovtsiv-bf3287a2-889b-492c-a60f-5d9d994ff0d7> (дата звернення: 01.02.2024).
10. Панова Н. С. Державний службовець і публічний службовець: понятійно-правова характеристика. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5. С. 155-159.
11. Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12>
12. Петрінко Г. В. Актуальність професіоналізації культури публічного службовця. *Вісник наукової думки студентів факультету суспільних наук Ужгородського національного Університету*. 2023. Вип. 12. С. 111–112.
13. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. Дата звернення 11.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
14. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата звернення 11.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
15. Стратегія розвитку системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад до 2027 року. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%20.pdf> (дата звернення: 01.02.2024).
16. Уряд затвердив план заходів з розвитку системи професійного навчання публічних службовців до 2027 року. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-plan-zakhodiv-z-rozvytku-systemy-profesiinoho-navchannia-publichnykh-sluzhbovtsiv-do-2027-roku> (дата звернення: 01.02.2024).